

V dosedanjih branjih tematike iz filozofije znanosti, pa tudi drugih možnih odnosih znanosti, se nam največkrat ponuja poleg takšnega in drugačnega radikalizma zgolj zelo pristransko tolmačenje tematike. To je namreč eden najtrdnejših elementov avtorjeve legitimnosti in resnega upoštevanja med kolegi.

Če torej danes stopamo po mehki poti herezije, je to zgolj zato, da podvomimo in upoštevamo vse prisotne akterje. Kakor hitro bi namreč začeli pisati nekakšne regovore (znano pri spoštovanih kolegih), bi si zaprli možnosti mehkega dostopa do akterjev samih. Mehak pristop bo naše osnovno vodilo.

Usodnost, ki jo bomo tukaj poskušali prikazati, izhaja pravzaprav iz delitve na pred- in znanstvene discipline. To je prav tista usodnost, ki je dala "sodobni" znanosti primat nad življenjem družbe. In če zberemo dovolj poguma, lahko vidimo, da med pred- in znanstveno ravnijo ni nobenih nujnih sovraštev.

Človek se kot vsako živo bitje srečuje s problemi. Rešitev problema ni odvisna od tega, če ji človek pristopi na predznanstven ali znanstven način. To, kar torej imenujemo rešitev, ni absolutna rešitev. Gre zgolj za dogovor, če neko stanje problema ustreza ali ne. Seveda ta dogovor ni zmeraj enakopraven. S strani znanosti prihajajo namreč pritiski za čimbolj težko (trdo, ortodokсно) rešitev. To poznamo kot znanstveni napredek. Kaj je zanj značilno? Da navrže hitre in navidezne rešitve problemov, ki jih še ni. Točneje: to so problemi, ki jih znanost definira zunaj konteksta družbe. Zgodi se to, da je družba vselej na neki ne-, manj znanstveni ali celo primitivni stopnji. Ampak zaradi tega pravzaprav ni nihče v zadregi, kajti med znanostjo (ki je tu aktivna) in družbo se najde čudovit posrednik: politika. Ta ima mandat celotne družbe (poenostavljeno rečeno in mimo razrednega boja), zato se znanost seveda naslovi nanjo. Zgodi se naslednje: politika mora nekaj storiti, ker pač mora nenehno opravičevati svoj mandat in svojo zlato kokoš najde v znanosti. Tako se začne krožni ples med politiko in znanostjo: znanost je v gonji za opravičevanjem znanosti in znanstvenosti svojega početja vsebolj nagnjena k perverznostim (moreče jedrsko orožje), politika pa plasira vse in v pospešenem ritmu na področju družbe. Za ohranjanje mandata, seveda. Družba ostane principiarno zunaj tega kroga (popolnega gibanja?). Zato pa jo politika nenehno bombardira s - zasipa z znanstvenimi dosežki in jo na vse kriplje poskuša postaviti na novo civilizacijsko (beri: znanstveno) raven. Tu pa se začnejo zvijače znanosti in politike. Če zapade znanost v krizo, jo politika pridno varuje. Če zapade (veržno) v krizo politika, komunicira z znanostjo, ki je pač kompetentna za razreševanje problemov. Skupaj izvedeta

"znanstvene projekte" in zopet se krog vrtil dalje. Družbi ostaja zadovoljitev, da vsi sektorji delujejo.

Zakaj smo vse to zapisali?

Zanimanje za pisanje nam zbuja potencirano nesoglasje med znanostjo in družbo. Vsem se zdi, da družba vse bolj rabi znanost in da je znanost sploh tista, ki pomaga družbi iz krize. Toda to je le domnevanje, in kot tako ne dosega razumevanja.

Že zgoraj smo omenili tri akterje v tem odnosu. Vprašanje posrednika je tu seveda težavno, ker je težko razmejiti med politično in družbeno dejavnostjo. Zaenkrat bomo to poenostavili in razumeli politiko samo kot dejavnik med znanostjo in družbo. Politika je lahko posrednik le za to, ker si pri znanosti sposodi kompetentnost, pri družbi pa aplikativnost. To dvojje politika združi, preoblikuje, polepša, uvede skovanke, skratka, nastane politična retorika. Politična retorika pomeni prepričevanje z ultimati. Z nastankom politične retorike je znanost postavljena na tir trdosti, ortodoksnosti, super znanstvenosti. In družba izide iz tega odnosa kot preizkusni poligon. Posledice tega živimo.

Nam zdaj ne bo šlo za to, da bi morebiti politiko kratkomalo odstranili iz življenja. To je sploh osnovni motiv razprave, da nobenega akterja ne uničimo. Kajti gotovo ima vsak določeno upravičenost. Gre nam zgolj za to, da pokažemo na izrabljenost akterjev in možnost novega sožitja.

Kar bomo skušali najprej ponuditi, bo zadevalo znanost: koncept mehke znanosti. Znanost se mora emancipirati, in sicer tako, da bo zgolj znanost ter da bo z drugimi akterji sodelovala neposredno, tj. brez posrednika. Mehka znanost ni zunajznanstvena, toda je kritična do svojega sveta, do svojega naročnika. Minimalna zahtevana stopnja liberalnosti je v tem, da pustimo znanosti njeno znanstveno delo.

Z upeljavo koncepta mehke znanosti nam ne gre za to, da bi obsojali posamezne znanstvene discipline, še manj znanstvenika. Toda zelo razločno lahko pokažemo, kaj se zgodi vselej, kadar se vmeša posrednik, ki potencialno mehko znanost spreobrne v trdo znanost. Tako pa znanost preprosto uide iz rok, postane popačena dejavnost, nasilno početje.

Sama legitimnost znanosti prav gotovo ne dopušča takšnega razvoja. Prva je, da je znanstveno delo kot tako osamljeno delo. Zato prinaša mehka znanost s sabo zahtevo po tej znanstveni osamljenosti, po žlahtni osamljenosti. Iz same te rasti mehke znanosti se bo razvil tudi mehki pragmatizem. Ta mehki pragmatizem bo vzpostavil pravšnjo podlago za komunikacijo med sedaj znanostjo in družbo. Kajti družba, v kolikor se ne želi uničiti skozi lastno dejavnost, najde v mehkem pragmatizmu abecedo za razumevanje prav vsebine mehke znanosti.

Če smo rekli, da se znanost emancipira tako, da se znebi posrednika v svoji komunikaciji z drugimi akterji, pa je za emancipacijo družbe nujna kritična analiza o svojih lastnih transformacijah. Pojavne oblike na področju transformacij družbe so recimo zelo očitne na področju ekologije. Transformacije družbe uporabljamo kot izraz za nenaravno stanje in preoblikovanje družbe, ki je v nasprotju od spontanega razvoja družbe. Spontanost razvoja pojmujejo kot apriornost razvoja družbe. Gre za družbeni razvoj družbe, ne za znanstven. Znanstveni razvoj družbe je dolgoročno obsojen na propad. Res pa je, da s seboj prinaša nekakšno inercijo, ki podaljšuje to nedružbeno življenje družbe. Vselej smo v zmnoti, če ocenjujemo družbo glede na doseženo stopnjo razvoja z merili, ki niso merila družbe same. Hkrati pa zanemarjamo harmonijo družbe kot take in njeno ekološko okolje.

Za enakopraven dialog z drugimi akterji se mora družba organizirati kot nekakšen sindikat. Sindikat družbe je zgolj zato, da se zavzema ta mehak oziroma spontan razvoj družbe. Sindikat družbe razširja svojo spontano ideologijo nezasvojenosti. Gre za to, da posrednik med družbo in znanostjo zaradi svojega specifičnega vpliva posreduje na škodo obeh.

Njegovo poseganje v znanost bomo imenovali estetiziranje. Gre za to, da znanost opušča svoje pravo poslanstvo raziskovanja, odkrivanja, razlaganja in se ukvarja s produkcijo in prodajo patentov. Da jim čim lažje proda družbi, morajo patenti družbo očarati. Znanost postaja estetizirano podjetje. S svojim naravnim odjemalcem izgubi pravi stik. Na takšni stopnji postaja znanost vse bolj nasilna. Postaja trda znanost, ki ni prava znanost. Je estetizirana, psevdo znanost.

Estetizirana znanost je sploh usoda moderne znanosti. Gre za visoko produktivno znanost, ki družbo dejansko zasipa s svojimi produkti. Ves trik je v tem, da čimbolj znanost banalizira svojo dejavnost, tem bolj je v očeh akterjev pomembna. To vlogo ji priskrbi posrednik.

Družba začuda ne reagira proti takšnemu početju znanosti vse dotodaj, dokler ne pride do zloma sistema. Reakcija družbe nastopi šele takrat, ko je družba že bolna. In bolna družba lahko reagira le na način bolne družbe.

Da družba ne bi prehajala (transformirala) iz svojega normalnega (spontanega) razvoja v svoje nenaravno stanje, se mora zavarovati. Zgoraj smo navedli obliko tega zavarovanja, namreč družbo organizirano kot sindikat. Vloga sindikata je zgolj razlagati družbenost družbe navzven, hkrati pa jo s svojo ideologijo držati na ravnem tiru spontanosti.

Legitimnost mehke znanosti je v tem, da nemoteno opravlja svoje znanstveno poslanstvo, hkrati pa zaradi neposredne komunikacije z družbo le-tej daje rešitve, ki jih sama rabi za spontan razvoj. Mehka znanost doseže svojo polno legitimnost tako, da se znebi posrednika v komunikaciji z družbo. Toda: kakšno vrsto komunikacije lahko mehka znanost ponudi družbi? Če se spomnimo, smo rekli, da trda znanost komunicira prek estetiziranja / očaranja. Mehka znanost komunicira prek medija spontanosti. Nihče namreč ne more zagotoviti, kam bo šel razvoj znanosti, niti kam bo šel razvoj družbe. Tisti, ki tu ponuja rešitev, izvaja nasilje.

Takšno vlogo opravlja posrednik, ko krade kompetence znanosti in se potem pojavlja v vlogi preroka ter kroji usodo razvoju družbe in znanosti. Iz odkritja znanosti na enem področju naredi načrt za razvoj družbe in znanosti na vseh ostalih področjih. In ko se takšen načrt začne uresničevati, prehaja potencialno mehka znanost v trdo znanost.

Vloga trde znanosti služi moči in uveljavitvi posrednika. Glavni problem uveljavitve posrednika je v tem, da mora potencirati svoj vpliv. Na račun znanosti seveda, zato postaja znanost vse bolj trda. Možnosti nekontroliranega početja v znanosti se drastično povečajo. Znanost postaja vse bolj kataklizmatična. Ob vseh nujnih tragedijah trde znanosti pa nima nikogar, ki bi ji v takšnih primerih pomagal. Posrednik zase meni, da je že naredil vse potrebno in da so težave izključno v rokah znanosti.

Ker je med družbo in znanostjo spostavljen prepad, ji družba prav tako ne more bistveno pomagati, čeprav kot odjemalec produktov znanosti (znanstvenega napredka) sama trpi posledice trde znanosti. Zaradi vsrkavanja produktov trde znanosti izgublja družba svojo zlahtno spontanost. Deformacije, ki jih povzroča izguba te spontanosti, se kažejo v odnosu do posrednika in v odnosu do znanosti. Družba povsem izgubi svoj

kritični odnos do znanosti, ampak se kratkoma zadovolji s produkcijo znanosti. Znanost ji slepo zaupa, ob težavah znanosti pa kaže povsem nemočno podobo.

Posrednik zaradi svoje pretirane dejavnosti, ki ni v skladu z njegovim poslanstvom, izziva kataklizmo univerzuma. Pravo poslanstvo politike je namreč ravno v tem, da ni nobenega posrednika med znanostjo in družbo. Takrat pa, ko se sama politika naredi za posrednika, izgubi svojo legitimnost. Naravno vprašanje, ki se nam tu ponuja, je: zakaj kljub temu improviziran sistem deluje? Pridemo do razmerja med legitimnostjo in legalnostjo.

Legitimnost mehke znanosti je njeno naravno, spontano delovanje. Legalnost mehke znanosti so rezultati spontanega delovanja (znanstveni zakoni).

Legitimnost družbe je njen spontan razvoj. Legalnost družbe je rezultat tega spontanega razvoja, ki se kaže v harmoničnem življenju družbe.

Prava legitimnost politike je skrb za neposredno (brez posrednika) komunikacijo med znanostjo in družbo. Edina legalnost politike je njena pozitivna zakonodaja.

Rešitev tega odnosa je v tem, da ima zgolj politika aktivno legalnost, zato si lahko podredi svojo lastno legitimnost. Znanost in družba kot taki imata, nasprotno, aktivno legitimnost.

Z aktivno legalnostjo vzpostavi politika umetni sistem, ki ga zapolni s tem, da svojo legalnost razširi tudi na ostale akterje. To posplošitev svoje legalnosti pa izvede tako, da sama sebe razglasi za posrednika. Kot posrednika politiko ne zanima legitimnost akterjev (v nasprotnem primeru bi bila v kontradikciji sama s sabo), ampak zgolj legalnost akterjev. Ker pa ima izvorno zgolj politika aktivno legalnost, postane ona kriterij legalnosti znanosti in družbe. Legalnost politike določa, kaj je znanstveni zakon v znanosti in kaj je harmonično življenje družbe.

Vsebina politične legalnosti pa je ravno eklektični spoj kompetentnosti in aplikativnosti. Takšno eklektično povezovanje bomo imenovali dumpinško politiko. Dumpinška politika nastopa brez svoje samostojne legitimnosti, to je brez zavzemanja za nesporedno komunikacijo med znanostjo in družbo. Še več. Sama dumpinška politika s pomočjo svoje aktivne zakonodaje prevzame vlogo posrednika.

Umetni sistem, ki ga ustvari dumpinška politika, je sistem posredovanja. Brez tega, da prodremo v bistvo tega sistema, ne moremo najti rešitve za naravno sožitje akterjev. Dokler opazujemo njih medsebojno aktivnost od zunaj, samo pravzaprav na liniji posrednika. Kdor želi prodreti v notranjost, mora storiti intimno razmejitve legitimnosti od legalnosti. Razmejitve pomeni hkrati postavitev legitimnosti v aktivno vlogo.

Če se za nekaj časa postavimo v paradigmatično življenje akterjev (mehka znanost, spontana družbenost, politično zagotavljanje neposredne komunikacije), si lahko zastavimo naslednje vprašanje: zakaj zagotavlja sožitje le aktivna legitimnost vseh akterjev, ne tudi aktivna legalnost? Legitimnost namreč predstavlja notranjo, bistveno zakonitost akterjev. Zakonitost, kakor jo določa njih spontano delovanje. Legalnost pa je samo pojavna ali zunanja zakonitost, ki je kot pasivna povsem legitimna. Svojo legitimnost izgubi, ko jo akter - posrednik izmaliči v aktivno legalnost.

Posledice vzpostavitve umetnega sistema so trda znanost in transformacije družbe. Transformirana družba ne more razumeti niti sprejeti mehke znanosti. Njeno razumevanje znanosti gre namreč prek posrednika. Posredni odnos transformira družbo v porabniško družbo, v kateri količina prevladuje nad kakovostjo. Še natančneje: pomembna je zgolj količinska kakovost.

Znanost prispeva svoje prek različnih standardov. Standardizacija znanstvenega delovanja se prenaša na družbo. Družba postane en sam standard. To slepilo se dolgo časa zdi popolno. Potem pride do loma. Družba ne more aplicirati vseh posredovanih standardov, kajti sama si želi veliko več statičnosti kot drugi akterji. Toda drugi akterji si z ukinjanjem statičnosti dvigajo svojo pomembnost.

Osnovna zahteva sindikata je prav večja umirjenost, statičnost, spontanost družbe. V aktualnost prihaja ideologija nezasvojenosti, ki kot naravna družbena duhovnost prek organiziranja družbe kot sindikata aktivno kreira sožitje in harmonijo akterjev.

Zunaj naravnega sožitja in harmonije se najbolj počuti akter posredovanja. Svojo trdoživost dokazuje z vzpostavitvijo umetnega sistema. Zakaj takšen sistem ni v stanju, da bi konstruiral harmonično sožitje? Zaradi prenapetosti akterjev. Čeprav velja za politiko, da odganja statičnost, pa to vseeno ne velja absolutno. Zaradi stopnje prenapetosti akterjev le-ti pridejo do svoje meje (zlom). Doseganje meje nekega akterja pa pomeni, da tudi politika stoji v pat poziciji. Začne se kompromisno nategovanje, kdo je kriv. Zaradi svoje električne vsebine je politika kot posrednik v najboljšem položaju za pogajanja. Dojetje vsebine pogajanj je pravi trenutek za vzpostavitev neposredne komunikacije med akterji. To je trenutek organiziranja družbe kot sindikata. Na drugi strani je to tudi pravi trenutek za znanost. Politika jo namreč obsoja, da mora nastale, bodoče in pretekle probleme reševati znanost. Ob podelitvi teh pristojnosti ima možnost, ob sodelovanju z družbo, da se znebi konstrukta trde znanosti in vrne v svoje naravno stanje mehke znanosti.

Obdobje zloma je edina faza, po kateri lahko znanost in družba navežeta neposredno komunikacijo. Problem je seveda v tem, ker sta obe v svojem nenaravnem stanju. Kljub temu je sodelovanje možno, pokaže pa se dejstvo šibkega efekta. Sodelovanje namreč omogoča vpetost v isto polje eksistiranja (tudi če gre za umetni sistem).

Dejstvo šibkega efekta je pravzaprav vselej prisotno dejstvo. Svojo vsebino izgubi edino v komunikaciji s posrednikom. V takšni komunikaciji se namreč to dejstvo ne upošteva (ker se ne more in ne sme upoštevati) kot bistveno dejstvo, ampak kot moteč element. Politika želi namreč vsak prihajajoči čas imenovati po nekem znanstvenem stanju (na primer informacijska doba). Akterji postajajo sužnji časa, je pa vsaj za dva akterja (znanost in družbo) potrebno več časa, da bi se lahko prilagodila na čimkrajši čas. To je nasprotje, ki ju pripelje v prenapetost lastne situacije. Prenapetost pa lastne situacije podaljšuje v času. Politika se znajde pred ogledalom prenapetosti.

Z razbitjem ogledala si politika poišče zaposlitev: namreč razbijanje ogledal. Tako odpravlja pojavni blesk problemov, ki pa ostajajo v svoji notranjosti nespremenjeni. Probleme celo očvrsti, saj so prvi problemi nastavki za nove probleme. Nastane zgradba problemov. Ob lomu pride do porušjenja te zgradbe, zato lahko znanost in družba postavita lastno zgradbo problemov. To zgradbo lahko imenujemo receptivna zgradba.

Veživo te zgradbe je spontanost, kako bi lahko sicer nastala v neposredni komunikaciji. Drugače tudi ne bi bila pravo mesto formiranja problemov ob vsakem pristopu znanosti in družbe. In ta zgradba je sploh dovzetna za mehko znanost in spontano družbenost. Ta navezanost ostane naravno okolje sožitja akterjev.

Problemi, ki se oblikujejo v receptivni zgradbi, niso zgolj pojavni problemi. Gre za poseganje do bistva. Z vidika trde znanosti je spontana problematika neproblem. Dejansko pa je ravno to bistvena problematika: problem narave. Do problema narave ni mogoče priti v umetnem sistemu. Tega problema v takšnem okolju ni mogoče zadovoljivo definirati. Težavno izhodišče vodi do težavnega (trdega) formiranja in

reševanje problemov. Takšno početje je vselej obsojeno na prenapetost, še posebej ker se uporabljajo zasilne, tamponske rešitve za nadaljnje delo. Ti tamponi ponujajo pravzaprav kot blažilci sprotnih prenapetosti.

Spoznanje narave omogoča spontan pristop mehke znanosti. V tem pristopu gre za spoznanje svojega položaja v naravi. Problem mehke znanosti je problem sožitja, ne problem gradnje sožitja. Graditi sožitje (tudi če sodeluje znanost) pomeni nasilje.

Trda znanost kreira raziskovalno polje glede na svoj položaj. Narave ne more spoznati, zato jo ustvarja po shemi posredovanja. Takšno početje vpliva na vse akterje, zato je njihova pasivnost obratnosorazmerna z aktivnostjo znanosti. Zgodi se to, da postane le ona sama dojemljiva za svoje početje. Da se to ne bi zgodilo absolutno, potrebuje dumpinško politiko, ki usposablja akterje za aplikativnost znanstvenih rezultatov.

Politična retorika postane most življenja. Standardizacija resda vodi do lažnjivejšega dela, hkrati pa nosi v sebi zametke prenapetosti. Poglavitna težava standardizacije je v njenem pristopu od zunaj: na način posrednika. Če se naj torej izvede standardizacija, se mora vzpostaviti umetni sistem. Presojanje od zunaj je permanentnost standardizacije. Cilj standardizacije ni znanstveno raziskovanje, ampak produkcija znanstvenega raziskovanja. Top je produkcija, ki pripelje v aktualnost estetizirano znanost.

Temu ustrezno se na drugi strani oblikuje družba. Zajeta v pozitivno zakonodajo se spremeni v pohlevnega partnerja. Zdaj ji je lastna evolucija tuja, zanima jo le še napredek v znanosti in znanstvenost napredek. In lastna stanja se ji zdijo zanjo samo pogubna. Sposoja si vse več politične retorike (ki jo mimogrede spreminja v politikantsko) za obrambo svoje usodne povezanosti z znanostjo. Sama začne zviševati kriterije za standardizacijo znanosti in s tem tudi nje same. Iz tega odnosa izide politika kot najčistejše sonce, ki sveti na življenje dveh mučnikov. Še več: politika postane (znanstveni) ideal za razvoj družbe. Klofutanje politike jo samo podžiga, da bi jo čimprej dosegla.

V umetnem sistemu sledi potegu enega akterja balansiranje drugega akterja. Družba postane balansirajoči akter, ki mora transformirati svoje telo, da bi ustrezalo novemu kroju znanstvene obleke. Politikanstvo družbe in političnost znanosti - to sta visoko finalizirana produkta tega umetnega sistema. Njun umetni posrednik postane njun naravni medij. Ker abeceda ni njuna, govori skozi njuni osebi tisti, ki postavi abecedo. Čigar abeceda, tega misli. Kdor kritizira znanost in družbo skozi tujo abecedo, kritizira lastnika te abecede. Ker pa zanj ne ve in je za takšno kritiko nedosegljiv, ne kritizira nikogar. Vodilo kritike mora biti izredna politična aktivnost, visoka produktivnost znanosti in ponižna (uklenjena) drža družbe. Naloga kritike je dokazati nevzdržnost in neupravičenost delovanja umetnega sistema. To stori, ko dokaže naravno spontanost akterjev.

Argumenti spontanosti ne govorijo proti znanstvenemu delu, ampak proti uporabi in zlorabi znanosti. Delo trde znanosti je zloraba znanosti. Kritika mora razmejiti med raziskavo in uporabo. Kako rešiti problem, da uporaba ni področje znanosti, jo pa dejansko potisne v svinčeno obdobje? Področje uporabe je področje družbe, zato omogoča le spontana družbenost (po bistvu apriorna) ravnovesje med raziskavo in uporabo. Samo ta omogoča, da ni raziskava prej prodana, preden je sploh dokončana. Vnaprejšnja prodaja namreč pomeni tudi modificiranje raziskave, kar je sploh značil-

nost trde znanosti. Znanost in družba sta torej naravna zaveznika, seveda ne v umetnem sistemu, ampak zgolj v njunem naravnem stanju.

Kljub temu znanost in družba nista eno, niti nimata enosmernih tendenc. Najdeta se pravzaprav v boju za svojo lastno identiteto, za lastno naravnost. Iz tega izvira spoznanje o skupnem mediju spontanosti. Gre za univerzalni medij, kajti podobno se lahko o lastni identiteti prepričajo tudi drugi akterji, ki stopijo na pot iskanja lastne naravnosti.

Prava kritika najde medij spontanosti kot bistvo sožitja akterjev. Poznamo tudi kritične kritike, ki sicer iščejo sožitje akterjev, vendar na način odstranjevanja akterja, ki je v njihovem konceptu nezaželen. Tem kritikam ostaja bistvo nedosegljivo, zato ga same konstruirajo. S tem ustvarijo umetno naravo, ki seveda zahteva čimveč popolnih tančin in s tem tudi kompliciranost najtežje vrste.

Kritika mehke znanosti je hkrati znanstvena kritika, ker zadeva bistvo univerzuma: naravno spontanost - spontano naravnost. Takšna kritika ne ustvarja papirnatih tigrov, ampak razlago. Njen namen ni konstrukcija, temveč vpogled v bistvo, vpogled v naravo, kjer so zbrani problemi in rešitve, vprašanja in dogovori univerzuma.

Kritika torej ni zavračanje, odpravljanje ali odstranjevanje akterjev. Ona je razlaga sožitja, zato tudi apologija vseh akterjev. Ravno v vlogi apologeta akterjev dojemata bistvo univerzuma. To ni tako mračno bistvo, kot nas učijo tolake kritike. Nasprotno. Bistvo narave je po svoji legitimni postavi prijetno bistvo. Globoke kritike se redčijo v umetnem sistemu, se nato zopet zgoščajo v ceremonijah izrekanja, ki smo jih enostavno poimenovali politična retorika. S seboj nosijo zelo naelektren naboj, potreben za prebijanje po umetnem sistemu. Globoki kritiki brez tega ne bi mogli uspevati, saj je njihovo podjetje odvisno od odmaknjenosti v umetni sistem. Obsedenost od globin in neizrekljivosti postane konstitutivna za vlogo, ki jo mora opraviti: podvojitve univerzuma.

Globoka kritika zavzame kraljevsko mesto v univerzumu sonca (v drugem univerzumu ni nobene samostojne luči). Postavi se za razsodnika in voditelja, saj pač v drugem svetu ni nikogar, ki bi se postavil na višjo točko. S tem že pravzaprav konstruira ta svet po lastni presoji. Postal naj bi posnetek originala, zima poletja, tema svetlobe, nesreča sreče. Dejavnost kritike postane silnejša od moči dojemanja tega ne - univerzuma. Toda kritika neusmiljeno spreminja, kar ni popolno. Dokler vse ne postane eno, dokler gosta materija ne postane lahkoten duh. Vsak akter dobi novo vlogo (paradigmatično) poleg stare vloge (pragmatične). Novo postane dominantno nad starim. Še več: poskuša ga spremeniti po svoji meri. Potreben je novi sistem spostavitve akterjev. Vzpostavitev novega sistema želi postati paradigma obstoječega stanja akterjev. To stanje postane profano, zato ga je treba uviti z zlatimi nitmi. Nastala horizma je zakrita, svoboda postane interpretacija sistema.

Svoboda postane zahteva po oblikovanju izvedencev. Montaža sistema se dogaja na meta ravni. Popolna vzpostavitev sistema pomeni čisto racionalnost. Z racionalnostjo se vzpostavi najvišji kriterij svobode. Svoboda postane življenje v drugem univerzumu, celo sam ta univerzum. Vse nižje je treba osvoboditi profanosti in ga prenesti v novo usodo, usodo večnosti in popolnosti. Svoboda postane najvišji smoter sistema. Z dvigom svobode postane sistem vse bolj svobodnejajoč. Usoda svobode sistema je skupek oddane svobode akterjev. Sistem postane edina svobodna realnost. Akterji postanejo tarče igre svobode. Zdaj ni več pomembno, kaj so akterji, ampak da se lahko vključijo v sistem. Zato jih je nujno racionalizirati v njihovem poslanstvu polnjenja sistema.

Znanost postane Resnica, družba Univerzuma, politika Edina. Gradi se transcendentna harmonija na meta ravni. Uspešno. Le da so vloge imaginarne, akterji drugo in sistem celota.

Svojo gonilno moč najde sistem v negibnem gibalcu. Prav to je njegova estetska težava, saj ne more hermetično zapreti svoje vsebine. Ena stran mora biti torej vselej odprta, če naj sistem deluje. Odprtost sistema pomeni, da akterjev ni mogoče popolnoma podrediti metabolizmu sistema. Uspešnost sistema postaja odvisna od napenjanja akterjev, drugače začno ti kazati svojo lastno naravo. Toda napenjanje vodi do prenapetosti in s tem do notranje narave akterjev. Prenapenjanje vpliva tudi na sistem, saj postaja vse bolj nesistemski. Rezultat je nesistematičnost sistema, kar pomeni, da sam sistem postane ne - sistem.

Negibni gibalec deluje namreč le v skladu s svojo notranjo naravo. Iz svoje notranje narave delujejo tudi akterji, saj jim odprtost (nujna odprtost) sistema omogoča stik s prvim bitjem. Sistem postaja vse bolj kletka, saj ne more najti svojega pravega stika s partnerji.

Naveza prvo bitje - akterji omogoča aktualizacijo narave. Sistem začne izgubljati svojo vsebino. Postaja forma in nazadnje čista forma. Aktualnost narave ponuja kontekst racionalnosti, ki pa ga narava (kot zunanjega) ne potrebuje. Tega konteksta zaradi svoje apriorne spontanosti ne more sprejeti. Niti ni kompatibilen z njenim stanjem, saj je racionalnost v vlogi konstruiranja, ki je onkraj spontanega razvoja. To onkraj je vselej v prednosti glede na stopnjo, toda tudi v prednosti glede na sesutje. Večja prednost prinaša večjo prednost, višja racionalnost trdnejšo spontanost. Kljub temu je spontanost ena sama, kot je tudi racionalnost ena sama. Odkritje racionalnosti ponujajo odkritja spontanosti. Aktualnost sistema odkriva aktualnost narave. Narava je zadnja stopnja sistema, ki jo doseže sistem v svoji polni racionalnosti.

Zunanje znanstvene definicije so definicije sistema. Zunanje raziskovanje pomeni gradnjo sistema. Sistem vključi znanost v lastni kontekst rasti, ki omogoča znanosti, da je vselej v koraku s časom. Problemi znotraj sistema so za znanost kot tako zunanji problemi. Kljub temu jih znanost rešuje s polno močjo in se tako postavlja v obrambo sistema. Meja njene aktivnosti je sam sistem: problem sistema. Vprašanje, ki ji po lastni dejavnosti nujno sledi, pa ga kot sfera drobnogleda ne more postaviti. Nemožnost postavitve vprašanja jo obrne vase: odkriti mora, kaj je vzrok nezmožnega vprašanja. Svoje delo nadaljuje z raziskavo znanstvenosti. Okrilje sistema jo potisne na rob sistema. Njeno napredovanje je možno le navzven od roba in s tem v notranjost.

Dospetje v notranjost pomeni srečanje z drugimi akterji in tudi pomeni razbitje sistema. Pomeni vrnitev v apriornost spontanosti, vrnitev v sožitje. Pride do ukinitve ceremonialnosti, začne se veselje. Tišina sožitja ne pomeni nesrečnosti, ampak plemenitost.

Globina narave ni globina racionalnosti, ampak globina spontanosti, ki ni globoka (kritična) globina, marveč naravna globina. Vpetost v naravno globino je vpetost v spontanost, vpetost v sožitje. V tej vpetosti ni prenapetosti med akterji, sicer ne bi mogli biti akterji tega odnosa.

Družba in znanost si naravno nista v koliziji. To kolizijo je treba šele konstituirati. Konstituirati je treba problem znanosti, da bi podali znanstveno dejavnost in znanstveno rešitev. Takšna rešitev je toliko uspešna, kolikor je uspešno formiranje problema. Rešitve zunaj tega formiranja niso priznane, ker pač niso formirane. Formirane kot potek znanstvene rešitve.

Naravna problematičnost je vselej dana mimo konstitucije problemov. Lotevajo se jih lahko vsi akterji, ki so v stanju svoje naravnosti. Na tej stopnji ne prihaja do horizme med akterji, saj se vsi gibljejo na področju bistvenosti. Prehajanje akterjev v medsebojnem odnosu je to sožitje. S tega vidika ne moremo strogo (z definicijo) ločiti polja akterjev, saj to ločitev lahko vzpostavimo le v sistemu. Gordijski vozec odnosa med akterji ne moremo pozitivno rešiti, saj bi z vzpostavitvijo sistema zaobšli njihove bistvene lastnosti. Če se lotimo njihovih bistvenih lastnosti zunaj vsakega sistema, je neizogibna težava komunikacija. Vsaka komunikacija ima namreč v sebi zemetke sistema. In le kolikor komunikacija miruje, lahko z veliko gotovostjo trdimo, da to ni sistem.

Popolno mirovanje komunikacije ne rešuje niti primer spontanosti. Tudi naravno sodelovanje med akterji poraja nekakšno komunikacijo. Že sam akter je namreč komunikacija. Specifični akter prinaša specifično komunikacijo in s tem vzpostavitvev polja od zadaj.

Razmere med posameznimi akterji se vsekakor izboljšajo, oplemenitijo v neposredni komunikaciji, toda problemov absolutno ne odpravlja. Porajanje problemov je sploh to, zaradi česar akterji zmeraj znova delujejo. Gre samo za to, da ti problemi ne preraščajo njihovega okolja in ukinejo njihovo spontanost delovanja. Tak dogodek zahteva postopek, ki smo ga skušali podati. Težavno in banalno hkrati, s polno vsebino in na meji forme.